

**НАОЧНИЙ ПОСІБНИК ДО ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТКИ *У*КУРСУ
ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ
ГРУПИ 050901 Б**

Садовнікової Катерини Володимирівни
**на тему: “Облік, контроль і аналіз непрямих виробничих
витрат
(на прикладі СП “Шахта імені Карла Маркса” ДП
“Орджонікідзевугі.”**

Керівник: к.е.н., доц. Попова Н.І.

Донецьк

Актуальність зумовлена тим, що збільшення кількості збиткових підприємств вугільної промисловості викликає проблему зниження собівартості готової вугільної продукції в частині непрямих виробничих витрат, що є головною передумовою посилення їх конкурентоспроможності.

Мета – дослідження проблем обліку, контролю і аналізу непрямих виробничих витрат вугільних шахт і розробка пропозицій і практичних рекомендацій щодо їх удосконалення з урахуванням впливу галузевих особливостей.

Задачі:

дослідження економічної природи непрямих виробничих витрат і надання критичної оцінки існуючим підходам до їх визначення, складу та класифікації

вивчення організаційно-технологічних та економічних особливостей вугільних шахт, їх впливу на облікову політику та постановку обліку непрямих виробничих витрат в умовах комп'ютерної обробки даних

визначення особливостей розподілу непрямих виробничих витрат при їх віднесенні на собівартість готової вугільної продукції і шляхів удосконалення їх обліку та розподілу на засадах організації обліку за місцями і центрами виникнення витрат

дослідження стану внутрішньогосподарського контролю непрямих виробничих витрат на досліджуваній шахті

проведення аналізу величини і структури непрямих виробничих витрат у динаміці; виявлення факторів, що впливають на їх рівень

РОЗДІЛ 1 ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ І ЗМІСТ НЕПРЯМИХ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ВУГІЛЬНИХ ШАХТ

- 1.1 Економічна природа і зміст непрямих виробничих витрат у контексті господарських реалій підприємств вугільної промисловості
- 1.2 Критичний аналіз підходів до визначення непрямих виробничих витрат, їх класифікації та складу як передумов раціональної побудови обліку і контролю
- 1.3 Організаційно-технологічні та економічні особливості вугільних шахт, їх вплив на облікову політику щодо непрямих виробничих витрат

РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ СПРЯМУВАННЯ ОБЛІКУ І РОЗПОДІЛУ НЕПРЯМИХ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ШАХТИ ІМ. К. МАРКСА В УМОВАХ КОМП'ЮТЕРНОЇ ОБРОБКИ ДАНИХ

- 2.1 Облік витрат на технічне забезпечення вуглевидобутку, обслуговування та управління виробництвом
- 2.2 Особливості розподілу загальновиробничих витрат при їх віднесенні на собівартість готової вугільної продукції
- 2.3 Проблеми удосконалення обліку і розподілу непрямих виробничих витрат на засадах комп'ютеризації обліку і його організації за місцями і центрами виникнення витрат

РОЗДІЛ 3 КОНТРОЛЬ І АНАЛІЗ НЕПРЯМИХ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ШАХТИ ІМ. К. МАРКСА

- 3.1 Внутрішньогосподарський контроль непрямих виробничих витрат, організаційно-методичні аспекти його удосконалення на шахті ім. К. Маркса
- 3.2 Аналіз величини та структури непрямих виробничих витрат у динаміці
- 3.3 Економіко-математичні методи дослідження факторів, що впливають на рівень непрямих витрат виробництва

ПІДХОДИ ДО ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ НЕПРЯМИХ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ

Автори		Непрямі виробничі витрати	
		за відношенням до об'єкта обліку витрат	за відношенням до готового продукту
Аткінсон Е.А., Банкер Р.Д., Каплан Р.С.		+	-
Давидов Ю.Г.		-	+
Друрі К.		+	-
Ентоні Р.		+	-
Лінник В.Г.		-	+
Нападовська Л.В.		+	-
Сопко В.В.		-	+
Споун Т.		-	+
Сук П.Л.		+	-
Хенсен Д.Р., Моувен М.М., Еліас Н.С., Сєнков Д.У.		+	-
Юрченко К.Г.		+	-

ЕВОЛЮЦІЯ ПІДХОДІВ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ І КЛАСИФІКАЦІЇ НЕПРЯМИХ ВИТРАТ

Країна	Представники	Визначення непрямих витрат	Класифікація непрямих витрат
	Курсель-Сенель Ж.Г.	Загальні витрати – витрати, що належать до загального кола товарів чи послуг підприємства	1. Макрорівень – загальнодержавні та галузеві витрати; 2. мікрорівень – витрати окремого підприємства
	Дюбок Л.		1. Загальні витрати, зміна яких «не залежить від торговця, фабриканта чи промисловця»; 2. коливні загальні витрати, «розміри яких повинні намагатися зменшити невинним наглядом»
	Сгенезі М.	–	1. Постійні витрати, розмір яких можна попередньо визначити на рік або сезон із подальшим щомісячним розподілом; 2. постійні витрати, розмір яких визначається щомісяця; 3. змінні витрати, що обчислюються за середніми величинами
	Гамільтон А.	–	1. Загальноорганізаційні витрати; 2. витрати на робочу силу
	Гомберг Л.І.	Непрямі витрати – це збитки підприємства	1. Збитки підприємства; 2. окрема стаття «Експлуатація підприємства»
	Радянські вчені	–	1. Загальнозаводські витрати; 2. цехові витрати
	1920-1930-х рр.		1. Загальнозаводські витрати; 2. цехові витрати; 3. витрати на утримання й експлуатацію машин і обладнання
	Українські вчені поч. 1990-х рр.	Непрямі витрати – витрати, що пов'язані з виробництвом кількох видів продукції	1. Витрати на утримання й експлуатацію машин і обладнання; 2. загальновиробничі витрати; 3. загальногосподарські витрати
	Лінник В.Г.	Непрямі витрати – витрати, які пов'язані з роботою господарських підрозділів або підприємства в цілому	–
	Сопко В.В.	Непрямі витрати – затрати, які пов'язані з виробництвом кількох видів продукції	–
	Давидов Ю.Г.	Непрямі витрати – витрати, які є загальними для виробництва декількох видів продукції	1. За можливістю регулювання – регульовані та нерегульовані непрямі витрати; 2. за відношенням до обсягів виробництва – постійні і змінні непрямі витрати; 3. за техніко-економічним призначенням – основні й накладні непрямі витрати

КЛАСИФІКАЦІЯ І СКЛАД НЕПРЯМИХ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ВУГЛЕВИДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Витрати на технічне забезпечення та обслуговування процесу вуглевидобутку (витрати обслуговуючих дільниць; вартість послуг, наданих сторонніми підприємствами):

- ❖ амортизація основних засобів і нематеріальних активів загальновиробничого (цехового, дільничного, лінійного) призначення;
- ❖ витрати на утримання, експлуатацію та ремонт основних засобів, інших необоротних активів загальновиробничого призначення;
- ❖ витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інше утримання виробничих приміщень;
- ❖ витрати на обслуговування виробничого процесу;
- ❖ внутрішньозаводське переміщення матеріалів, деталей, напівфабрикатів, інструментів зі складів до цехів

Витрати на управління виробництвом:

- ❖ оплата праці апарату управління обслуговуючими дільницями, цехами, службами допоміжного виробництва;
- ❖ відрахування на соціальні заходи робітників апарату управління обслуговуючими дільницями, цехами, службами допоміжного виробництва;
- ❖ амортизація основних засобів, що використовуються апаратом управління обслуговуючими дільницями, цехами;
- ❖ витрати на оплату службових відряджень персоналу обслуговуючих дільниць, цехів у межах норм, передбачених законодавством, службових роз'їздів (всіма видами транспорту, крім таксі)

МОЖЛИВА КЛАСИФІКАЦІЯ НЕПРЯМИХ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ШАХТИ ІМ. К. МАРКСА НА ЗМІННІ ТА ПОСТІЙНІ

Витрати на технічне забезпечення та обслуговування процесу вуглевидобутку		
	змінні:	постійні:
Вартість металу, електродів, запасних частин, мастильних і обтирочних матеріалів, емульсій, пального та інших допоміжних матеріалів, що використовуються для утримання, експлуатації та ремонту основних засобів загальновиробничого призначення; вартість малоцінних і швидкозношуваних предметів, які використовуються на дільницях; вартість спецодягу та спецвзуття	✓	
Вартість матеріалів довготривалого використання, що використовуються для утримання, експлуатації та ремонту основних засобів загальновиробничого призначення		✓
Вартість електроенергії, що витрачена на виробничо-технічні, транспортні та інші виробничі потреби шахти, на освітлення виробничих будівель і споруд, а також службових приміщень загальновиробничого призначення		✓
Вартість вугілля власного видобутку, власної пари, що витрачаються на виробничо-технологічні потреби шахти, опалення виробничих будівель і споруд, а також службових приміщень загальновиробничого призначення	✓	
Основна та додаткова заробітна плата персоналу обслуговуючих дільниць; інші заохочувальні та компенсаційні виплати, що входять до фонду оплати праці; інші виплати		+ ✓
Сума єдиного соціального внеску до Пенсійного фонду на загальнообов'язкове державне соціальне страхування персоналу обслуговуючих дільниць		+ ✓
Амортизація основних засобів та інших необоротних матеріальних активів загальновиробничого призначення, нематеріальних активів загальновиробничого призначення		✓
Вартість води для технічних і виробничих потреб, послуг по каналізації будівель і споруд, службових приміщень загальновиробничого призначення; витрати, пов'язані з очищенням шахтних вод		✓
Компенсації робітникам за використання для потреб виробництва власного інструменту й особистого автотранспорту; розрахунки з Пенсійним фондом за окремими робітниками обслуговуючих дільниць		✓
Витрати на управління виробництвом		
	змінні:	постійні:
Основна та додаткова заробітна плата робітників апарату управління обслуговуючими дільницями; інші заохочувальні та компенсаційні виплати, що входять до фонду оплати праці; інші виплати		+
Сума єдиного соціального внеску до Пенсійного фонду на загальнообов'язкове державне соціальне страхування апарату управління обслуговуючими дільницями		✓
Амортизація основних засобів, що використовуються апаратом управління обслуговуючими дільницями		✓
Розрахунки з бюджетом		✓
Витрати на зв'язок апарату управління обслуговуючими дільницями; витрати на оплату службових відряджень у межах норм, передбачених законодавством, і службових роз'їздів апарату управління обслуговуючими дільницями	✓	✓

ТИПОВІ БУХГАЛТЕРСЬКІ ПРОВЕДЕННЯ З ОБЛІКУ ВІДНЕСЕННЯ ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ШАХТИ ІМ. К. МАРКСА ЗА ГРУДЕНЬ 2012 Р. НА СОБІВАРТІСТЬ ГОТОВОЇ ВУГІЛЬНОЇ ПРОДУКЦІЇ

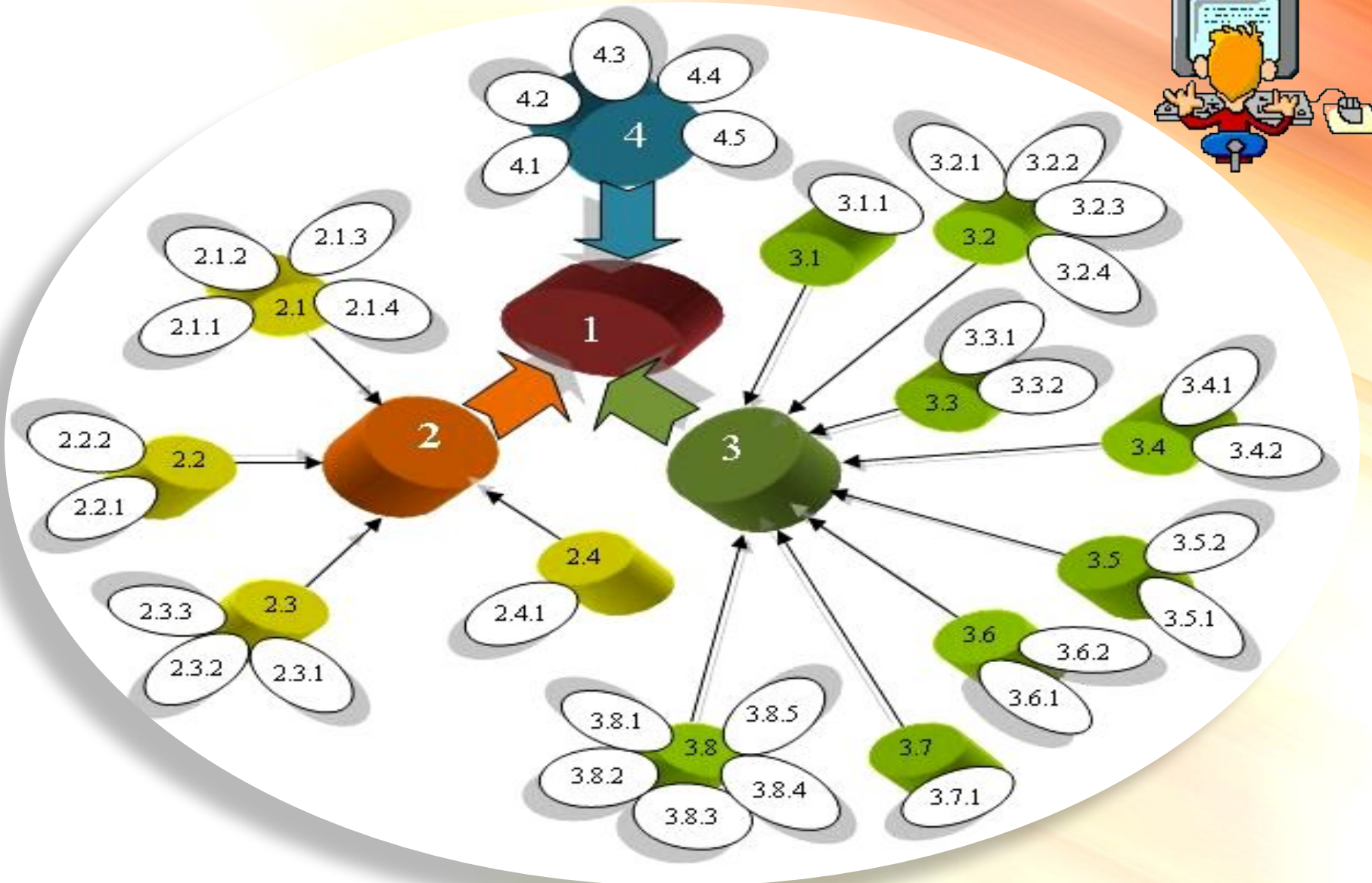
Слайд 7

Реальна практика				
№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
1.	Відображена вартість послуг, наданих обслуговуючими дільницями шахти ім. К. Маркса своєму капітальному будівництву та ремонту	152	91	
2.	Списана вартість матеріалів повторного використання, відпущених на загальновиробничі потреби	201	91	155387,74
3.	Списана вартість малоцінних і швидкозношуваних предметів повторного використання, відпущених на загальновиробничі потреби	22	91	924,50
4.	Списана сума загальновиробничих витрат, віднесених на собівартість готової вугільної продукції	23	91	10310727,35
5.	Відображена вартість послуг телефонного зв'язку, наданих автоматичною телефонною станцією шахти ім. К. Маркса СП «УРЗ» ДП «Орджонікідзевугілля»	682	91	264,38
Усього загальновиробничих витрат:				10467303,97

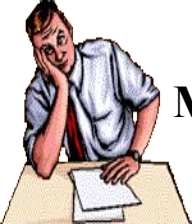
Можлива практика				
№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
1.	Відображена вартість послуг, наданих обслуговуючими дільницями шахти ім. К. Маркса своєму капітальному будівництву та ремонту	152	91	
2.	Списана вартість матеріалів повторного використання, відпущених на загальновиробничі потреби	201	91	155387,74
3.	Списана вартість малоцінних і швидкозношуваних предметів повторного використання, відпущених на загальновиробничі потреби	22	91	924,50
4.	Списана сума загальновиробничих витрат, віднесених на собівартість готової вугільної продукції	23	91	8057765,05
5.	Відображена вартість послуг телефонного зв'язку, наданих автоматичною телефонною станцією шахти ім. К. Маркса СП «УРЗ» ДП «Орджонікідзевугілля»	682	91	264,38
6.	Списана сума загальновиробничих витрат, віднесених на собівартість реалізації (нерозподілена частина постійних загальновиробничих витрат)	90	91	2252962,30 (2409538,92 – 155387,74 – 924,50 – 264,38)
Усього загальновиробничих витрат:				10467303,97

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ НЕПРЯМИХ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ШАХТИ ІМ. К. МАРКСА ЗА МІСЦЯМИ ТА ЦЕНТРАМИ ЇХ ВИНИКНЕННЯ

МОЖЛИВІ БАЗИ РОЗПОДІЛУ НЕПРЯМИХ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ШАХТИ ІМ. К. МАРКСА ЗА МІСЦЯМИ І ЦЕНТРАМИ ЇХ ВИНИКНЕННЯ

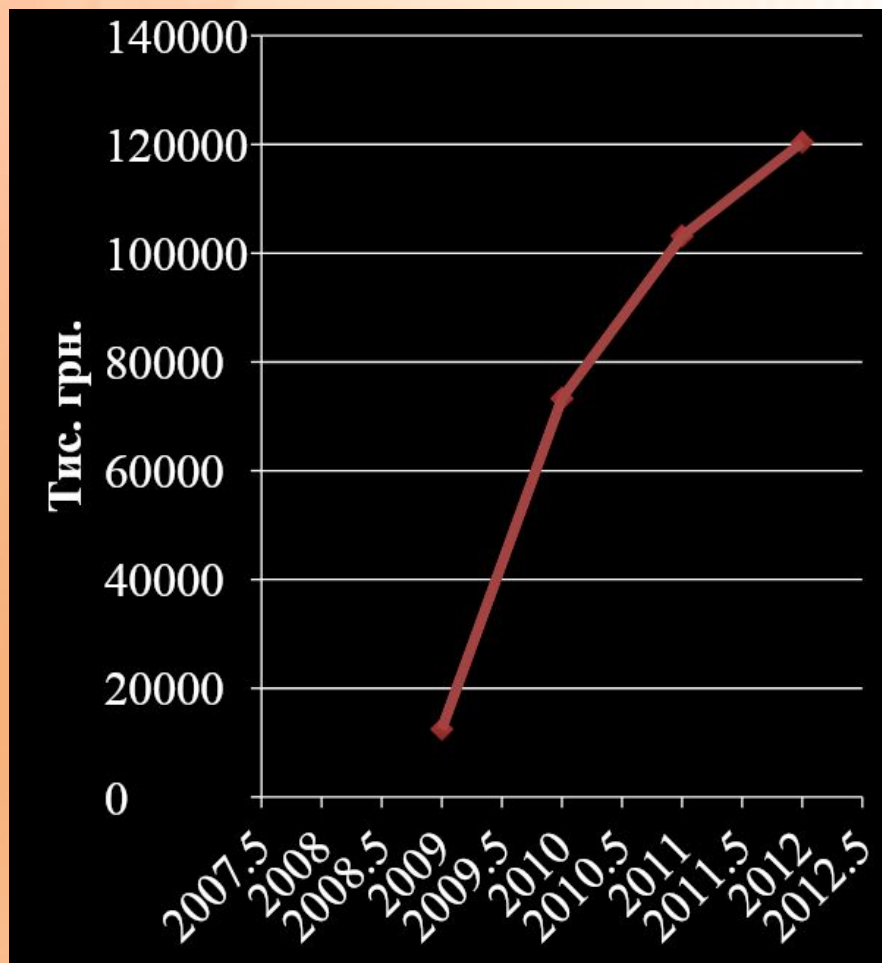
Місце непрямих виробничих витрат	Драйвери
Водовідлив	Фактичний обсяг вуглевидобутку в натуральному або вартісному вираженні
Дільниця вентиляції техніки безпеки	
Дільниця гірничо-капітальних робіт	
Дільниця з витягу металу	
Компресорний цех	Кубометри стисненого повітря за даними лічильників
Механічний цех	Вартість основних матеріалів і основної заробітної плати виробничих робітників
Дільниця шахтного транспорту	Фактичний обсяг вуглевидобутку в натуральному або вартісному вираженні
Парокотельний цех	Площа опалювальних будівель і споруд; гектокалорії відпущеного тепла за даними лічильників
Електричний цех	Площа приміщень, до яких надходить електроенергія; кіловат-години відпущеної електроенергії за даними лічильників
Автоматична телефонна станція	Час телефонних розмов
Лампове господарство	Фактичний обсяг вуглевидобутку в натуральному або вартісному вираженні
Складське господарство	
Підйом	

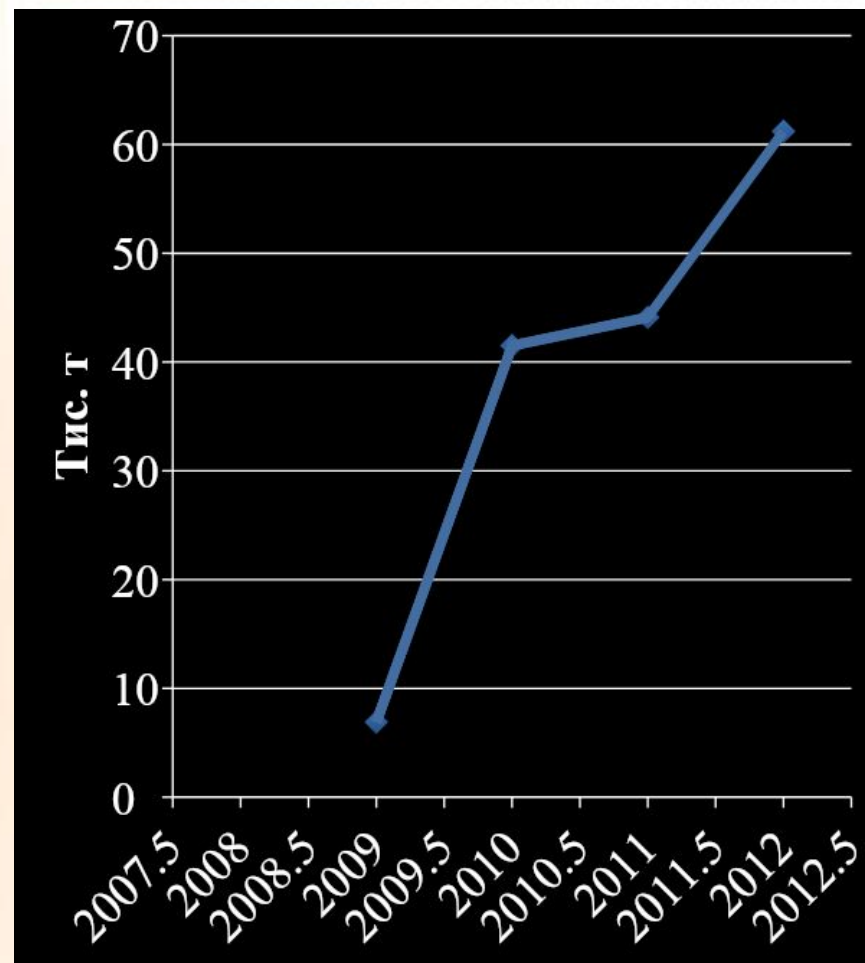
у 10 разів

у 9 разів

Динаміка непрямих виробничих витрат шахти ім. К. Маркса у 2009-2012 рр.

Динаміка обсягу вуглевидобутку шахти ім. К. Маркса у 2009-2012 рр.

ДИНАМІКА СТРУКТУРИ НЕПРЯМИХ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ШАХТИ ІМ. К. МАРКСА ЗА ЕКОНОМІЧНИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ У 2009-2012 РР.

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ НЕПРЯМИХ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ШАХТИ ІМ. К. МАРКСА ЗА ПЕРІОД 2011-2012 РР.

Обсяг
вуглевидобутку

Структура
виробництва

$$33345,90 + (-22725,16) + 6650,29 = +17271,03 \text{ (тис. грн.)}$$

Ціни і тарифи

Абсолютна зміна
величини непрямих
виробничих витрат

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ:

1. Непрямі виробничі витрати – це витрати, які не можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкта обліку витрат, оскільки пов'язані з роботою господарських підрозділів або підприємства в цілому.

2. Непрямі виробничі витрати вуглевидобувних підприємств доцільніше було б розділити на дві основні групи: 1) витрати на технічне забезпечення та обслуговування процесу вуглевидобутку; 2) витрати на управління виробництвом.

3. В якості планових постійних непрямих виробничих витрат пропонується використовувати середнє значення фактичних постійних непрямих витрат виробництва за три попередні місяці, що передують місяцю складання Звіту про собівартість готової вугільної продукції ф. № 10-П.

4. Основними перевагами розподілу непрямих виробничих витрат підприємств вугільної промисловості за методикою, запропонованою в П(с)БО 16, є: зниження виробничої собівартості готової вугільної продукції; врахування специфічних особливостей вуглевидобувних підприємств; дешевизна; простота використання.

5. Диференціація непрямих витрат виробництва вугільних шахт за місцями та центрами їх виникнення дозволить отримувати інформацію в розрізі більш деталізованих об'єктів їх формування, а також оперативно контролювати та керувати ними шляхом визначення собівартості послуг обслуговуючих дільниць із урахуванням специфічних особливостей, пов'язаних із діяльністю кожної з них.

6. Одним із дієвих інструментів проведення внутрішньогосподарського контролю непрямих виробничих витрат вуглевидобувних підприємств є бюджетування.

7. Основним резервом зниження непрямих витрат виробництва вугільних шахт є економне та раціональне використання енергетичних ресурсів, а також підвищення енергетичних і техніко-економічних показників усіх складових об'єктів електричного господарства підприємства.

8. Факторами впливу на рівень непрямих виробничих витрат вугільних шахт є: обсяг видобутого вугілля, ціни й тарифи, структура виробництва.

АПРОБАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Основні результати дослідження, викладені в дипломній роботі, знайшли відображення в наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях, а також доповідалися та обговорювалися на науково-практичних конференціях:

X Всеукраїнська наукова конференція студентів, аспірантів і молодих учених “Перспективи та пріоритети розвитку економічного аналізу” (м. Донецьк, Донецький національний університет, 2013 р.);

Внутривузівська конференція студентів обліково-фінансового факультету, секція “Облік, аналіз і аудит” (м. Донецьк, Донецький національний університет, 2013 р.).

За результатами дипломного дослідження опубліковано тези доповіді: “Аналитический обзор современного состояния и перспектив развития угольной отрасли в Украине» (Збірник тез доповідей і виступів X Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів і молодих учених “Перспективи та пріоритети розвитку економічного аналізу”. – Донецьк : ДонНУ, 2013. – С. 55-57).

